

Andrzej Madeja

Wykładnia pronunijna w orzecznictwie Polskiego Trybunału Konstytucyjnego (1997–2005)

I. Pojęcie „wykładni pronunijnej”

Wertykalne w swej istocie dostosowywanie prawa krajowego do wymogów wszystkich filarów Unii Europejskiej (dalej: UE) to najpoważniejsze wyzwanie dla państw kandydujących, tym bardziej że obejmuje ono obowiązek nie tylko staranności, ale i skutecznej realizacji¹. Formalna akcesja rodzi zobowiązanie do wykonywania prawa wspólnotowego, w szczególności zaś respektowanie zasady pierwszeństwa². W UE funkcjonuje tzw. zdecentralizowany model stosowania prawa³, w którym zasadniczą rolę pełnią organy państw członkowskich, nie tracąc przy tym swego „narodowego” charak-

¹ W przypadku Polski był to zwłaszcza art. 68 i 69 Układu Europejskiego (Dz.U. 1994 r. Nr 11, poz. 38 ze zm.). To zobowiązanie o jednostronnym charakterze, dotyczące norm aktualnych i przyszłych. C. Banasiński, J.A. Wojciechowski (red.), *Komentarz do Układu Europejskiego*, Warszawa 1994, s. 195–201; A. Łazowski, *Proeuropejska wykładnia prawa przez polskie sądy i organy administracji jako mechanizm dostosowania systemu prawnego do *aquis communautaire**, [w:] *Prawo polskie a prawo UE*, E. Piontek (red.), Warszawa 2003, s. 182–184, 187.

² Art. 2 aktu dotyczącego warunków przystąpienia oraz dostosowań w Traktatach (Dz.U. Nr 90, poz. 864).

³ W. Postulski, *Sądy Państw Członkowskich jako sądy wspólnotowe*, [w:] *Stosowanie prawa UE przez sądy*, A. Wróbel (red.), Kraków 2005, s. 410–413, 471–473.

teru. Spośród nich sądy uznaje się za „pierwszych strażników prawa wspólnotowego”⁴. Jak pokazuje praktyka, nierzadko realizację postulatów efektywności porządku wspólnotowego zapewnić może jedynie „odpowiednia” wykładnia prawa krajowego⁵.

Analizę problematyki musi poprzedzić uzgodnienie terminologii. Na potrzeby opracowania posługiwać będziemy się szerokim pojęciem „wykładni prounijnej” jako metody interpretacyjnej „otwartej” na całe prawo UE oraz kategorią węższą, ograniczającą się do pierwszego filaru, tj. „wykładnią prowsłnotową”. Dla uniknięcia wątpliwości nie posługujemy się terminem „wykładnia proeuropejska”⁶ ze względu na jego małą precyzyjność i nazbyt szeroką denotację, mogącą orientować na akty innych instytucji europejskich, np. Rady Europy⁷.

Zdaniem Europejskiego Trybunału Sądowego dokonywanie wykładni „prounijnej” jest obowiązkiem ciężącym na organach państwa członkowskiego⁸, którego formalną podstawą stała się eksten-sywna interpretacja art. 10 (zasady solidarności i efektywności)⁹

⁴ Komunikat Komisji z 2002 r. w sprawie poprawy kontroli stosowania prawa wspólnotowego, COM 2002, 725, s. 16.

⁵ B. Banaszkiwicz, *Prawo polskie a prawo UE w orzecznictwie TK*, Europejski Przegląd Sądowy [dalej: EPS] 2005, nr 3, s. 49–50.

⁶ S. Sołtysiński, *Dostosowanie prawa polskiego do wymagań Układu Europejskiego*, Państwo i Prawo [dalej: PiP] 1996, nr 4–6, s. 39–40; A. Wróbel, *Niektóre zagadnienia stosowania dyrektyw przez sądy*, [w:] *Prawo europejskie w polskim porządku prawnym*, Tarnobrzeg 2005, s. 53.

⁷ Powyższe założenia korespondują z wciąż rzadko przedstawianymi postulatami doktryny. Inne określenia: „zgodna”, „przyjazna”, „przychylna” czy „in dubio pro comunitate”, nawiązujące do terminów: „interpretation in conformity”, „interpretation conforme” czy „gemeinschaftskonforme Auslegung” – A. Gomułowicz, *Konstytucja a prowsłnotowa wykładnia prawa krajowego*, [w:] *Ratio est anima legis. Księga jubileuszowa ku czci profesora Janusza Trzcńskiego*, Warszawa 2007, s. 70–71.

⁸ 106/89, *Marleasing*, ECR 1990, s. I-4135. Szerokie ujęcie – K. Scheuring, *Stosowanie prawa wspólnotowego przez organy administracyjne*, Poznań 2008, s. 92–96. Tylko sądy – D. Kornobis-Romanowska, *Sąd krajowy w prawie wspólnotowym*, Kraków 2007, s. 62–63.

⁹ Cel to przestrzeganie traktatów – 157/86, *Murphy v. Board Telecom Eireann*, ECR 1988, s. 673.

oraz art. 249¹⁰ Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską. Trybunał wskazał to jednoznacznie w jednym ze swych orzeczeń¹¹. Takie postawienie sprawy wskazuje na negatywne konsekwencje uchybienia¹². Powyższy obowiązek ETS dość szybko przekuł w jedną z zasad porządku unijnego¹³. W zakresie przedmiotowym obowiązek odnosi się tylko do kwestii uregulowanych prawem unijnym, niezależnie od aktu, ale dotyczy wyłącznie norm stosowanych pośrednio¹⁴. Stąd zdaniem większości jest to raczej konsekwencja skuteczności pośredniej niż zasady skutku bezpośredniego, chociaż w opinii niektórych stanowi ona uzupełnienie tej ostatniej oraz przedłużenie zasady prymatu przy jednoczesnym uznaniu sądów krajowych za partnerów¹⁵. Obowiązek powstaje wcześniej – nawet przed upływem terminu implementacji¹⁶. Czasem dodaje się, że jest to konsekwencja przyznania organom luzu decyzyjnego¹⁷. Ograniczenia obowiązku

¹⁰ Genezy upatrywać należy w konstrukcji dyrektywy – D. Symon, *Le système juridique communautaire*, Paris 1998, s. 308–309; G. Isaac, *Droit communautaire général*, Paris 1994, s. 177–178.

¹¹ Wyrok w sprawie Colson i Kamann (ECR 1984, s. 1891) określił podstawę obowiązku, a w sprawie Marleasing (przypis 8) jego treść – C. Mik, *Wykładnia zgodna prawa krajowego z prawem UE*, [w:] *Polska kultura prawna a proces integracji europejskiej*, S. Wronkowska (red.), Kraków 2005, s. 138.

¹² C-91/92, *Faccini*, ECR 1994, s. I-4389.

¹³ 334/92, ECR 1993, s. I-6911 oraz 287/98, ECR 2000, s. I-6917.

¹⁴ C-125/88, *Criminal Proceedings against Nijman*, ECR 1989, s. I-3533; 270/97 i 271/97, *Deutsche Post AG v. Sievers und Schrage*, ECR 2000, s. I-929; C-356/00, *Testa and Lazzieri*, ECR 2002, s. I-10797; C-60/02, *Criminal Proceedings v. X*, ECR 2004, s. I-0651. W wyroku z 16.06.2005 r. (*Pupino*; C-105/03) ETS uznał funkcjonowanie zasady wykładni pronijnej w obszarze III filaru. Taka wykładnia nie może jednak naruszać ogólnych zasad prawa i nadmiernie zawężać pola manewru sądu krajowego.

¹⁵ G. Betlem, *The Effect Utile of Indirect Effect*, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 1995, Vol. 2/1, s. 78–80.

¹⁶ 212/04, *Adeneler v. ELOG*, ECR 2006, I-6057. Spotkało się to z krytyką, że organy prawo stosujące obarcza się bardziej niż ustawodawcę – K. Kowalik-Bańczyk, *Moment powstania obowiązku stosowania praw wspólnotowej wykładni prawa krajowego*, EPS 2007, nr 5, s. 38–43.

¹⁷ S. Biernat, *Wykładnia prawa krajowego zgodnie z prawem Wspólnot Europejskich*, [w:] *Implementacja prawa integracji europejskiej w krajowych porządkach prawnych*, C. Mik (red.), Toruń 1998, s. 132.

nie są bezwzględnie określone. Europejski Trybunał Sądowy wskazał jedynie zakaz wykładni *contra legem*¹⁸, potencjalne zagrożenie dla skutku bezpośredniego oraz zakaz pogarszania sytuacji jednostki¹⁹. Doktryna wskazuje dodatkowo na zakres przekazanych kompetencji²⁰.

Istota wykładni prounijnnej to aspekt zewnętrznej systematyki prawa unijnego. Funkcjonuje ona obok zasady wykładni tego ostatniego w zgodzie z prawem międzynarodowym²¹. Wykładnia prounijnna prowadzi do szerszego stosowania wykładni systemowej i funkcjonalnej, co koresponduje z praktyką interpretacyjną ETS²². Z drugiej strony w świetle ujęć tradycyjnych wykładni funkcjonalna nie może być jedynym argumentem²³. Inna rozbieżność dotyczy kwestii, czy istotą metody jest wybór jednej z kilku interpretacji, czy też ogranicza ona liczbę potencjalnych rozwiązań²⁴. Zdaniem niektórych konieczną przesłanką jest częściowa rozbieżność między normą krajową a unijną, w żadnym zaś wypadku ich pełna sprzeczność²⁵: to obustronne doprecyzowanie umożliwiające

¹⁸ 80/86, *Criminal Proceedings v. Kolpinghuis*, ECR 1987, s. 3969.

¹⁹ Na polu prawa karnego: 168/95, *Arcano*, ECR 1997, s. I-4705; na polu prawa cywilnego: 185/97, *Coote*, ECR 1998, s. I-5199; S. Drake, *Twenty Years After Von Colson: the Impact of „Indirect Effect” on the Protection of the Individual’s Community Rights*, *European Law Review* 2005, nr 30, s. 336–338.

²⁰ A. Gomułowicz, op.cit., s. 74–75.

²¹ L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2006, s. 274.

²² J. Helios, *Pojmowanie wykładni prawa europejskiego w orzecznictwie ETS*, Wrocław 2002, s. 121–140, 159–160; S. Makowska-Szulc, *Stosowanie i interpretacja prawa UE*, [w:] *Unia Europejska. Prawo instytucjonalne i gospodarcze*, A. Łazowski (red.), Warszawa 2007, s. 315–337.

²³ P.K. Rosiak, *Prawo wspólnotowe w orzecznictwie polskich sądów i TK*, Kwartalnik Prawa Publicznego [dalej: KPP] 2002, nr 4, s. 237.

²⁴ Odpowiednio: rzecznik generalny w: 177/88, *Dekker*, ECR 1990, s. I-3941 oraz E. Łętowska, *Multicentryczność systemu prawa i wykładnia jej przyjazna*, [w:] *Rozprawy prawnicze*, L. Ogień, W. Popiołek, M. Szpunar (red.), Kraków 2005, s. 1146.

²⁵ J. Dudzik, *Wykładnia przepisów krajowych jako metoda implementacji – pośrednia skuteczność dyrektyw*, [w:] *Wykładnia prawa UE*, C. Mik (red.), Toruń 2008, s. 173–174.

harmonijne współistnienie porządków prawnych²⁶, które warunkowane jest stwierdzeniem braku przeszkód natury społeczno-gospodarczej²⁷. Chodzi tu nie tylko o literalne brzmienie, ale relację potencjalne–pożądane implikacje²⁸. Europejski Trybunał Sprawiedliwości wskazuje na wykładnię prounijną jako konieczną przesłankę późniejszej procedury prejudycjalnej²⁹, sposób na uniknięcie jednoznacznej odmowy zastosowania aktu unijnego³⁰ oraz zabieg, który fiasko pozwala sięgnąć do *ultimum remedium*, tj. do tezy o prymacie³¹. Nie ma wreszcie zgodności, co do zastosowania metody na polu prawa konstytucyjnego³². W praktyce sądów konstytucyjnych uwzględnienie dyrektyw wykładni polegać będzie na dość swobodnym wzbogacaniu wzorca kontroli o „literę” oraz „ducha” aktów unijnych³³. Dodajmy, że w przypadku Polski pierwszą decyzją wymiaru sprawiedliwości odwołującą się do prawa wspólnotowego była uchwała siedmiu sędziów SN³⁴.

²⁶ E. Łętowska, op.cit., s. 1139, 1141–1142.

²⁷ A. Wentkowska, *ETS i sądy krajowe. Doktryna i praktyka w stosowaniu prawa wspólnotowego*, Sosnowiec 2005, s. 190–191.

²⁸ 203/99, *Veedfald*, ECR 2001, s. I-3569; S. Biernat, *Wykładnia*, s. 133, 135–136.

²⁹ 343/96, *Dilexport Srl*, ECR 1999, s. I-579; C. Mik, *Wykładnia*, s. 130–131.

³⁰ 365/98, ECR 2000, s. I-4619.

³¹ Opinia adwokata generalnego Darmona w: 87–88/90, *Verholen*, ECR 1991, s. I-3757.

³² K. Działocha, *Podstawy prounijnej wykładni RP*, PiP 2004, nr 11, s. 28.

³³ Obejmuje to traktaty – 157/86, *Murphy*, ECR 1998, s. 673; rozporządzenia – C-60/02, *Criminal proceedings v. X*; umowy międzynarodowe wiążące Unię i Wspólnoty – 53/96, *Hermès International*, ECR 1998, I-3603; zalecenia i inne akty niewiążące – S. Biernat, *Wykładnia*, s. 128–129, 138–139.

³⁴ Uchwała 7 sędziów SN (7.04.1993 r.) z powołaniem na dyrektywę Rady 68/151/EWG (rozwiązanie spółki, III CZP 23/93, OSNC P 1993/10/172). Dalsze akty: wyrok NSA z 4.10.1993 r. (XVII Amr 29/93, Wokanda 1994, nr 3) i wyrok Sądu Antymonopolowego z 22.06.1993 r. (S.A./Wr 1751/92), który błędnie przedstawia się dość często jako pierwszy przykład zastosowania wykładni prowsполnotowej.

II. Przegląd orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego

1. „Pochodną zobowiązania do zapewnienia zgodności ustawodawstwa [...] jest zobowiązanie do nadawania obowiązującemu ustawodawstwu takiego rozumienia, które służyć będzie możliwie najpełniejszemu zapewnieniu tej zgodności”; „Dążenie Państwa Polskiego do szybkiej i pełnej integracji ze strukturami europejskimi nakazuje eliminację z systemu prawa krajowego norm, które stoją w jaskrawej sprzeczności z zasadami wypracowanymi i przyjętymi przez UE”³⁵.

W czterech sprawach Trybunał Konstytucyjny (dalej: TK) orzekł o niekonstytucyjności zaskarżonych przepisów dotyczących możliwości rozwiązania stosunku pracy ze względu na wiek³⁶. Obok przepisów prawa międzynarodowego i orzeczeń sądów zagranicznych TK powołał się na postanowienia prawa wspólnotowego (art. 119 Traktatu Rzymskiego), rozwiniętego w szczególności w dyrektywie nr 207/1976³⁷, oraz oparł się na interpretacji jej art. 5 dokonanej przez ETS w dwóch orzeczeniach³⁸. Tym samym wyraźnie

³⁵ Odpowiednio: pkt 4 cz. IV uzasadnienia orzeczenia z 29.09.1997 r. (K 15/97, z nawiązaniem do art. 68 i 69 Układu Europejskiego) i pkt 8 cz. III uzasadnienia wyrok z 13.06.2000 r. (K 15/99).

³⁶ Sentencje dwóch cytowanych wyżej orzeczeń oraz wyroków z 28.03.2000 r. (K 27/99) i 5.12.2000 r. (K 35/99). Sprawy dotyczyły odpowiednio przepisów ustaw: o służbie cywilnej (Dz.U. Nr 89, poz. 402), art. 44, ust. 2 pkt 1; Karta Nauczyciela (Dz.U. Nr 56, poz. 357), art. 23 ust. 1 pkt 4; z 10.10.1991 r. o środkach farmaceutycznych, materiałach medycznych, aptekach, hurtowniach i Inspekcji Farmaceutycznej (Dz.U. Nr 105, poz. 452), art. 40 ust. 1; o pracownikach urzędów państwowych (Dz.U. Nr 31, poz. 214), art. 13 ust. 1 i o pracownikach samorządowych (Dz.U. Nr 21, poz. 124), art. 10 ust. 1 pkt 5.

³⁷ Dyrektywa z 9.02.1976 r. w sprawie urzeczywistnienia zasady równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia zawodowego i awansu oraz w zakresie warunków pracy.

³⁸ Punkt 4 cz. IV uzasadnienia. Orzeczenia ETS w sprawach: 152/84 (*M.H. Marshall*) oraz 262/84 (*Vera Mia Beets*). L. Florek, *Orzecznictwo ETS w sprawach dotyczących równego traktowania kobiet i mężczyzn*, *Polityka Społeczna* 1995, nr 11–12, s. 11.

wyartykułował obowiązek ciążyący na polskim ustawodawcy, którego treść determinowana jest dalekosiężnym celem polityki międzynarodowej RP.

2. „Przy poszukiwaniu kierunków interpretacji polskiego ustawodawstwa pierwszeństwo należy dawać [...] takiej wykładni, która pozwala na nadanie przepisowi ustawy znaczenia najbliższego rozwiązaniom przyjętym w Unii Europejskiej”³⁹.

Sporna była kwestia dyżurów medycznych, w szczególności wyłączenia ich odpłatności przez inkryminowaną ustawę⁴⁰. Sędziowie TK zwrócili uwagę na podnoszony w toku postępowania legislacyjnego zarzut niezgodności unormowań art. 32j ustawy z prawem Unii Europejskiej⁴¹. Ponadto uznali, że dla wykładni prawa krajowego z „dyrektyw [...] mogą wpływać pewne wskazówki interpretacyjne”⁴².

Omawiany wyrok spotkał się z pewną krytyką w doktrynie, gdyż „burzy zdobycze prawa pracy w zakresie problemu czasu pracy”, nadmiernie wydłużając czas podporządkowania pracownika, co narusza jego prawo do prywatności⁴³.

3. „Interpretacja przyjazna dla prawa europejskiego przy konstrukcji wzorca konstytucyjności obejmuje sobą dwie dyrektywy [...]: prawo polskie nie może wskazywać na wyraźnie odmiennie ujęcie problemu [...] okresie poprzedzającym formalną akcesję; gdy istnieje kilka możliwości interpretacyjnych, należy wybierać tę, która jest najbliższa ujęciu *acquis communautaire*”⁴⁴.

³⁹ Punkt 1 cz. III uzasadnienia wyroku TK z 24.10.2000 r. (K 12/00). TK powołał się przy tym na art. 91 ust. 2 Konstytucji, co zdaniem C. Mika (*Wykładnia*, s. 156, p. 80) nie było zasadne, gdyż ten przepis stanowi jedynie normę kolizyjną relewantną dla zasady pierwszeństwa.

⁴⁰ Ustawa z 30.08.1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz.U. Nr 91, poz. 408), art. 32j oraz ustawy nowelizującej powyższą (Dz.U. Nr 3, poz. 28), art. 2.

⁴¹ W stanowisku Komitetu Integracji Europejskiej zwrócono uwagę na kolizję art. 32j z Dyrektywą Rady Europy Nr 93/104/WE z 23.11.1993 r. Orzeczenie TK z 29.09.1997 r. i wyrok TK z 28.03.2000 r.

⁴² Punkt 6 cz. III uzasadnienia.

⁴³ T. Nycz, *Glosa do wyroku TK z 24 X 2000 r.*, Praca i Zabezpieczenie Społeczne 2002, nr 4, s. 34–35, 38–39.

⁴⁴ Punkt 4.7 cz. III uzasadnienia wyroku TK z 28.01.2003 r. (K 2/02).

Rozważanym problemem była kwestia konstytucyjności ograniczenia wolności gospodarczej, jej dopuszczalnych granic i kryteriów oceny konstytucyjności ograniczeń⁴⁵. W sprawie K 2/02 dotyczyło to w szczególności dopuszczalności tzw. reklamy pośredniej⁴⁶. Skarżący podniósł bardzo szeroki wachlarz zarzutów, odnosząc się do wspólnotowego *acquis communautaire*⁴⁷.

Zdaniem TK normy wspólnotowe nienadające się do bezpośredniego stosowania są „punktem odniesienia, obowiązkowym kryterium” zgodnej interpretacji: to wzorce kontroli⁴⁸, swoista „inspiracja interpretacyjna”⁴⁹. Mimo że w okresie przedakcesyjnym nie ma opatrzonego bezpośrednią sankcją obowiązku, należy „umacniać taki kierunek wykładni, który najbardziej jest zgodny z koncepcją rozwiązań obowiązujących w prawie wspólnotowym i odpowiada utrwalonemu orzecznictwu europejskiemu”⁵⁰, co winno służyć jako „najtańszy i najszybszy instrument realizacji obowiązku harmonizacji prawa”⁵¹. Oparcie dla powyższej zasady stanowi art. 91 ust. 1 Konstytucji, przy czym „ratyfikowaną umową międzynarodową” jest

⁴⁵ Sprawy dotyczyły odpowiednio ustaw: z 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi (Dz.U. Nr 35, poz. 230 ze zm.): art. 131 ust. 3 i 4 i art. 452. oraz z 2.10.2003 r. o biokomponentach stosowanych w paliwach ciekłych i biopaliwach ciekłych (Dz.U. Nr 199, poz. 1934 ze zm.), art. 12, art. 14 i art. 17 ust. 1.

⁴⁶ To kojarząca się z alkoholowym reklama napoju bezalkoholowego. Punkt 2.1–2 cz. III uzasadnienia.

⁴⁷ Punkt 1.3 cz. I oraz pkt 4.2 cz. III uzasadnienia. Do prawa europejskiego odniósł się także Komitet Integracji Europejskiej – pkt 4 cz. I uzasadnienia.

⁴⁸ Punkt 4.3 cz. III uzasadnienia. Powołano orzeczenia: *Van Colson i Marleasing* oraz formułę *Dassonville* (C-8.74, ECR 1974, s. 837).

⁴⁹ Rekonstruując wzorzec, należy posługiwać się nie tylko samym tekstem Konstytucji, „ale – w zakresie, w jakim ów tekst odwołuje się do terminów, pojęć i zasad znanych prawu europejskiemu – do tych właśnie znaczeń” – pkt 4.5 cz. III uzasadnienia.

⁵⁰ Punkt 4.4 cz. III uzasadnienia.

⁵¹ Pogląd wyrażany w doktrynie. S. Sołtysiński, *Dostosowanie prawa polskiego do wymagań Układu Europejskiego*, PiP 1996, nr 4–6, s. 31–32.

Układ Europejski⁵². Kluczowe znaczenie ma przywołane na wstępie stwierdzenie określające dyrektywy dokonywania „interpretacji przyjaznej”.

Opierając się na powyższych, ustaleniach TK uznał inkryminowane przepisy za niekonstytucyjne⁵³. „Pojęcie wolności gospodarczej powinno być rozumiane w duchu prawa wspólnotowego, ponieważ wolność gospodarcza w Polsce i sposób jej rozumienia oraz normatywnego kształtowania powinien prowadzić do skutków umożliwiających płynne włączenie Polski w system wspólnotowy”⁵⁴. Na polu ograniczeń reklamy nawiązano do art. 28 i art. 30 TWE, orzeczeń ETS, wspólnotowej formuły *Keck-Mithouard*⁵⁵, a także konsekwencji związania Polski Układem Europejskim i konieczności rozumienia pojęć w duchu *acquis communautaire*⁵⁶. Trybunał Konstytucyjny uznał możliwość pomocniczego sięgnięcia do prawa wspólnotowego dla oceny sprawności i rzetelności legislacyjnej ustawodawcy⁵⁷.

Drugiej z powołanych spraw (K 33/03) „nie sposób rozpatrywać w oderwaniu od dotyczących biopaliw *sensu largo* uregulowań UE”⁵⁸. „Zakres swobody regulacyjnej ustawodawcy zwykłego

⁵² W szczególności art. 68 i 69. Zdaniem TK w orzeczeniu z 27.09.1997 r. *Bezpośrednie stosowanie umowy międzynarodowej* (art. 91 ust 1 Konstytucji) obejmuje także wykorzystanie takiej umowy przy konstruowaniu przez TK wzorca konstytucyjnej kontroli prawa. Punkt 4.6 cz. III uzasadnienia.

⁵³ Sentencja oraz punkt 13 cz. III uzasadnienia wyroku TK z 21.04.2004 r. TK rozstrzygnął kwestię ograniczeń odmiennie niż ETS – C-405/98, *Government*, ECR 2001, s. I-1795; P. Greffe, F. Greffe, *La publicite et la loi*, Paris 2004, s. 567–577.

⁵⁴ Punkt 5.1 cz. III uzasadnienia.

⁵⁵ Punkty 5.2–3 i 8.3 cz. III uzasadnienia.

⁵⁶ Punkt 8.2 cz. III uzasadnienia.

⁵⁷ TK odwołał się do nieobowiązującej już dyrektywy tytoniowej 98/43 z 6.06.1998 r., O.J. 1998, L. 213, s. 9. „Nie chodzi już o interpretację przyjazną dla prawa wspólnotowego, lecz o materiał czysto porównawczy z zakresu sztuki legislacyjnej” – pkt 4.8 cz. III uzasadnienia.

⁵⁸ TK przywołał Dyrektywę 2003/30/WE PE i Rady z 8.05.2003 r. w sprawie wspierania użycia w transporcie biopaliw lub innych paliw odnawialnych. Jej cel wynika z samego tytułu oraz pkt. 20 i 21: chodzi o promowanie, nie zaś wymuszenie stosowania – pkt 7 cz. III uzasadnienia wyroku TK z 21.04.2003 r.

w odniesieniu do ograniczenia wolności gospodarczej, nakreślenia jej granic, jak i sposobu rozumienia pojęcia ważnego interesu publicznego, wymaga oceny uwzględniającej fakt uczestnictwa Polski w zintegrowanym wspólnym rynku europejskim⁵⁹. Trybunał nawiązał także do rozumienia pojęcia niedozwolonych środków wypracowanego w orzecznictwie ETS⁶⁰.

Powyższe wyroki mają wielkie znaczenie: po raz pierwszy obszernie i wielostronnie przedstawiono teoretyczne podstawy i sposób praktycznej realizacji wykładni prowspólnotowej. Szkoda, że takich rozważań nie zawarł TK we wcześniejszych orzeczeniach, w których wypowiadał się bardzo lakonicznie.

4. Interpretacja zgodna z prawem WE „to obowiązek wynikający z art. 5 TWE; dotyczy on wszystkich państw UE, nie tylko państw przystępujących obecnie. Obowiązek ten ma na celu zapewnienie kompatybilności prawa wewnętrznego i prawa europejskiego”⁶¹.

Postępowanie dotyczyło obowiązku instalowania kas rejestrujących i prowadzenia ewidencji wartości sprzedaży przy ich zastosowaniu przez podatników zwolnionych podmiotowo od podatku od towarów i usług lub wykonujących wyłącznie czynności zwolnione od tego podatku⁶². Zdaniem TK VAT musi być skonstruowany we wszystkich państwach UE według pewnego wspólnego systemu, a umorzenie postępowania pozostawiłoby niewyjaśnione wątpliwości co do normatywnej konstrukcji zagadnień związanych z systemem podatku⁶³.

⁵⁹ Punkt 10 cz. III uzasadnienia.

⁶⁰ Orzeczenie 120/78 *Rewe – Zentral AG (Cassis de Dijon)*, ECR 1979, s. 649) oraz wyrok C-267-268/1992 *Keck-Mithouard* (ECR 1993, s. I-6097). Punkt 11 cz. III uzasadnienia.

⁶¹ Punkt 3.4.2 cz. III uzasadnienia wyroku TK z 21.09.2004 r. (K 34/03).

⁶² Art. 29 ust. 1 ustawy z 8.01.1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U. Nr 11, poz. 50 ze zm.) oraz rozporządzenie Ministra Finansów z 23.12.2002 r. w sprawie kas rejestrujących (Dz.U. Nr 234, poz. 1971 ze zm.). Punkt 1 cz. I uzasadnienia. W praktyce chodziło tu o interes taksówkarzy.

⁶³ Punkt 1.1 cz. III uzasadnienia.

Bezpośrednio do prawa europejskiego TK odwołał się, wskazując na obowiązki implementacji dyrektyw⁶⁴ oraz harmonizacji systemu podatków pośrednich, wpływających na funkcjonowanie wspólnego rynku (art. 93 TWE). Kluczowe było wskazane wyżej określenie podstaw prawnych zasady oraz jednoznaczne stwierdzenie, że „nie mogą być aprobowane wyniki interpretacji przepisów prawa wewnętrznego w kierunku prowadzącym do rezultatu odmiennego niż wynikający z prawa wspólnotowego”⁶⁵. Na tej podstawie Trybunał orzekł o konstytucyjności zaskarżonych przepisów⁶⁶.

5. „Wykładnia obowiązującego ustawodawstwa powinna uwzględniać konstytucyjną zasadę przychylności procesowi integracji europejskiej i współpracy między państwami”⁶⁷.

Zarzut dotyczył niedopuszczalności powzięcia przez parlament decyzji w przedmiocie przystąpienia RP do organizacji międzynarodowej po uprzednim przeprowadzeniu referendum ogólnokrajowego, którego charakter był niewiążący ze względu na brak wymaganej prawem frekwencji⁶⁸.

Po analizie regulacji krajowych⁶⁹ TK stwierdził, że model mechanizmu ratyfikowania umowy międzynarodowej zawarty w Konstytucji RP przyjęty jest w większości państw członkowskich UE⁷⁰. Następnie Trybunał stwierdził istnienie nowej zasady, szerszej niż

⁶⁴ VI Dyrektywy Rady 77/388 z 17.05.1977 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich w odniesieniu do podatków obrotowych (O.J. L 145, 13.04.1977 r.). Powołano się na orzeczenia ETS: C-123/87 i 330/87; C-85/95. Punkty 3.4.1, 3.4.4 i 4.2 cz. III uzasadnienia.

⁶⁵ Punkt 3.4.2 cz. III uzasadnienia wyroku TK z 21.09.2004 r.

⁶⁶ Sentencja wyroku TK z 21.09.2004 r.

⁶⁷ Punkt 16 cz. III uzasadnienia wyroku TK z 27.05.2003 r. (K 11/03).

⁶⁸ Punkt 11.1 cz. III uzasadnienia. Przedstawione zarzuty nie miały same w sobie rangi istotnych problemów teoretycznoprawnych, jednak umożliwiły Trybunałowi wyrażenie stanowiska o poważnym, ustrojowym charakterze. Punkt 8.1 i 11.3 cz. III uzasadnienia. P. Sarnecki, *Glosa do wyroku TK z 27 V 2003 r.*, Przegląd Sejmowy [dalej: PS] 2003, nr 5, s. 93.

⁶⁹ Punkt 11.4 cz. III uzasadnienia.

⁷⁰ Punkt 11.6 cz. III uzasadnienia. P. Sarnecki, op.cit., s. 93–95.

zasada przychylniej wykładni⁷¹. Uznał jednocześnie, że „konstytucyjnie poprawne i preferowane jest takie interpretowanie prawa, które służy [jej] realizacji”⁷². Trybunał w żadnym z przypadków nie stwierdził niekonstytucyjności materii ustawowej⁷³.

6. „Niezależność banku centralnego powinna być rozpatrywana także na tle standardów wynikających z Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską oraz Statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego”⁷⁴.

Sprawa dotyczyła powołania członka Rady Polityki Pieniężnej, gdy poprzednie powołanie nastąpiło w trakcie trwania kadencji. Trybunał orzekł o niezgodności zaskarżonych przepisów z przedstawionymi wzorcami konstytucyjnymi⁷⁵.

Wyniki przeprowadzonej wykładni gramatycznej, systemowej, funkcjonalnej i historycznej⁷⁶ art. 227 ust. 5 Konstytucji wsparte zostały treścią konstytucyjnej zasady przychylności procesowi integracji europejskiej i współpracy między państwami (Preambuła i art. 9 Konstytucji). Trybunał odniósł się do treści norm zawartych w TWE i Statucie ESBC, podkreślając konieczność przewidzenia następstw bliskiego członkostwa RP w strukturach europejskich⁷⁷.

7. „Wola Narodu [...], oraz podpisanie i ratyfikacja przez konstytucyjne organy Państwa Traktatu Akcesyjnego, zadecydowały o przyjęciu przez Polskę nie tylko zawartych w tym traktacie norm

⁷¹ Zdaniem P. Radziewicza (*Glosa do wyroku TK z 27 V 2003 r.*, PS 2004, nr 2, s. 196–197) brak tu należytego komentarza TK, który nie wyjaśnił, jak nowa zasada została wywiedziona, ani nie odtworzył schematu rozumowania. Brak kryteriów, w oparciu o które zaliczył normę do katalogu zasad konstytucyjnych. Istotne byłoby przytoczenie motywów decyzji. Nie określono wyraźnie treści zasady ani dyrektyw, m.in. dla ustawodawcy TK nie odsyła do żadnego innego źródła wiedzy.

⁷² Punkt 16 cz. III uzasadnienia.

⁷³ Sentencja wyroku TK z 27.05.2003 r.

⁷⁴ Punkt 1.5 cz. III uzasadnienia wyroku TK z 2.11.2003 r. (K 26/03).

⁷⁵ Sentencja wyroku TK z 24.11.2003 r. Chodziło o art. 13 ust. 7 zd. drugie i art. 13 ust. 8 ustawy z 29.08.1997 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz.U. Nr 140, poz. 938 ze zm.).

⁷⁶ Punkt 1.2–1.6 cz. III uzasadnienia.

⁷⁷ Punkt 1.5 cz. III uzasadnienia.

prawnomaterialnych stanowiących treść procesu integracji, ale również obowiązujących w ramach Unii Europejskiej mechanizmów decyzyjnych i odpowiadającej im struktury organów Unii Europejskiej⁷⁸.

Wnioskodawcy zarzucali niekonstytucyjność postanowieniom ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego (dalej: PE) „w zakresie, w jakim przyznaje prawo wybieralności do PE w Rzeczypospolitej Polskiej obywatelom UE niebędącym obywatelami polskimi jeszcze przed formalnym przystąpieniem do Unii: zdarzeniem przyszłym i niepewnym”⁷⁹. Trybunał Konstytucyjny orzekł o braku niezgodności zakwestionowanych przepisów z Konstytucją RP⁸⁰.

Zdaniem TK Unia nie jest państwem, a tym samym PE nie jest organem władzy zwierzchniej. W przypadku PE mamy do czynienia z mandatem wolnym, skonstruowany na wzór mandatu przedstawicielskiego⁸¹, a zastąpienie cenzusu obywatelstwa cenzusem domicylu wiąże się z ustanowieniem obywatelstwa europejskiego⁸². „Ordynacja nie traktuje elektoratu Parlamentu Europejskiego jako homogenicznej społeczności europejskiej, lecz jako społeczność, na którą składają się Narody państw członków Unii. Nie oznacza to jednak dopuszczalności realizowania praw wyborczych do Parla-

⁷⁸ Punkt 2 cz. III uzasadnienia wyroku TK z 31.05.2004 r. (K 15/04).

⁷⁹ Punkt 1 cz. I uzasadnienia.

⁸⁰ Sentencja wyroku TK z 31.05.2004 r. Chodziło o trzy pytania: Czy eurodeputowani wykonują władzę zwierzchnią w imieniu Narodu? Czy PE jest organem władzy zwierzchniej w rozumieniu Konstytucji RP? Czy dla odpowiedzi na powyższe znaczenie ma fakt przyjęcia Konstytucji w referendum? J. Białocerkiewicz, *Glosa do wyroku TK z 31 V 2004 r.*, PS 2004, nr 5, s. 164; J. Boć (red.), *Konstytucja RP oraz komentarz*, Wrocław 1998, s. 22. Odpowiedzi na dwa pierwsze pytania były przeczące.

⁸¹ Punkt 3 cz. III uzasadnienia. To problem stanowiący zagadnienie sporne w doktrynie od 1993 r. – M. Szwarc, *Glosa do wyroku TK z 31 V 2004 r.*, PiP 2005, nr 5, s. 116.

⁸² „Stanowiąc realizację zasady niedyskryminacji osób posiadających i nieposiadających obywatelstwa danego państwa członkowskiego, a zarazem dopełnienie prawa do swobodnego poruszania się i pobytu”. Punkt 5 cz. III uzasadnienia.

mentu w sposób ekskluzywny, w ramach tej wspólnoty narodowej, z którą wiąże człowieka więź obywatelstwa narodowego”⁸³.

Odnosząc się do zarzutów przedwczesnego wejścia w życie ustawy⁸⁴, TK powołał się na Układ Europejski, gdzie strony uznały za istotny warunek wstępny integracji „zbliżenie istniejącego i przyszłego ustawodawstwa Polski do ustawodawstwa istniejącego we Wspólnocie”⁸⁵. Nawiązano do wcześniejszych orzeczeń⁸⁶ i do zasady wykładni prowspólnotowej⁸⁷. Podkreślono, że „społeczna rola prawa polega na rozwiązywaniu sytuacji kolizyjnych, a nie ich komplikowaniu”⁸⁸. Komentatorzy krytykowali, że TK w uzasadnieniu zbyt słabo wskazał na podstawę zasad i porządku unijnego: konstytucyjny akt akcesji. Układ akcesyjny równy jest mocą Konstytucji w materiach, których ta nie reguluje⁸⁹. Trybunał daleki jest od uznania istnienia „narodu europejskiego”, co prowadzi do pewnej sprzeczności: raz PE nie działa z umocowania jednolitego suwerena, lecz poszczególnych narodów, a raz w wyborach do niego mogą brać udział także cudzoziemcy⁹⁰. Próba pogodzenia mogą być tezy o charakterze mandatu eurodeputowanych.

8. „W rozpatrywanej sprawie chodzi o nową szczególną postać realizacji kompetencji mieszczących się w prerogatywach władzy ustawodawczej”⁹¹.

⁸³ Punkt 3 cz. III uzasadnienia wyroku TK z 31.05.2004 r.

⁸⁴ Zaskarżonym aktem było postanowienie Prezydenta RP z 9.03.2004 r. w sprawie zarządzenia wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego (Dz.U. Nr 40, poz. 354).

⁸⁵ Art. 68. Układu Europejskiego.

⁸⁶ Orzeczenia TK z 29.09.1997 r. i 28.03.2000 r.

⁸⁷ Wyrok TK z 27.05.2003 r.

⁸⁸ Punkt 6 cz. III uzasadnienia. Zrealizowanie kalendarza wyborczego w określonym terminie nie byłoby możliwe w przypadku wejścia w życie ustawy z dniem 1.05.2004 r. Art. 174 przedmiotowej ustawy tworzył fikcję prawną, na mocy której od 1.03 (wejście w życie ustawy) do 1.05 (akcesja RP do UE) obywatele polscy będą traktowani jak obywatele UE. RP implementowała wiele rozwiązań unijnych, które wywierały skutek jeszcze przed momentem akcesji. Por. J. Białocerkiewicz, op.cit., s. 164, 168–169.

⁸⁹ M. Szwarc, op.cit., s. 118, 119.

⁹⁰ Ibidem, s. 120.

⁹¹ Punkt 11 cz. III uzasadnienia wyroku TK z 12.01.2005 r. (K 24/04).

Wnioskodawcy domagali się uznania za niekonstytucyjne pominięcia Senatu w drugim etapie procedury uzgadniania stanowiska Rady Ministrów na forum Rady UE⁹². Szukając rozwiązania, Trybunał nawiązał do postanowień projektu Traktatu Konstytucyjnego w zakresie, w jakim normuje on kompetencje parlamentów krajowych w toku europejskiego procesu legislacyjnego, „bowiem obrazują one potencjalny kierunek dalszego rozwoju i wskazują na tendencję wzmocnienia pozycji parlamentów krajowych”⁹³.

Znamienne są słowa, że „rozwój Unii Europejskiej w wielu przypadkach wymusza nowe podejście do zagadnień i instytucji prawnych, które zostały w toku wieloletniej (a niekiedy wielowiekowej) tradycji ukształtowane, wzbogacone orzecznictwem i doktryną, które wreszcie zakorzeniły się w świadomości pokoleń prawników”⁹⁴. Trybunał uznał konieczność dokonania reinterpretacji (a nawet nowelizacji) norm konstytucyjnych. „Umożliwi [to] wkomponowanie wpływu organów państwa polskiego (w tym Parlamentu) na stanowienie prawa unijnego w istniejące ramy ustrojowe Rzeczypospolitej”⁹⁵, co zgodne jest z zasadą wykładni prowspólnotowej. „Kompetencje ustawodawcze muszą być obecnie pojmowane z uwzględnieniem zasadniczo nowych warunków tworzenia pra-

⁹² Sprawa Dotyczyła art. 9 tzw. ustawy „kooperacyjnej” z 11.03.2004 r. o współpracy Rady Ministrów z Sejmem i Senatem w sprawach związanych z członkostwem RP w UE. (Dz.U. Nr 52, poz. 515). Punkt 1 cz. I uzasadnienia.

⁹³ Punkt 3 cz. III uzasadnienia. Celem zmian w traktatach jest zapewnienie parlamentom szerokiego uczestnictwa w przygotowywaniu i opinowaniu prawa UE – pkt 4 cz. III uzasadnienia. TK porównał kompetencje parlamentów państw UE (Niemiec, Zjednoczonego Królestwa, Hiszpanii, Danii), wyróżniając trzy grupy w oparciu o kryterium zakresu uprawnień w toku europejskiego procesu legislacyjnego – pkt 5 cz. III uzasadnienia. A. Szmyt, *Glosa do wyroku TK z 12 I 2005 r.*, GSP 2005, nr 4, s. 159.

⁹⁴ Przyczyny upatrywać należy w nowej sytuacji prawnej, w której może dochodzić do konfliktu pomiędzy utartym rozumieniem niektórych przepisów Konstytucji a nowo powstałymi potrzebami skutecznego i legalnego, oddziaływania na forum UE. Punkt 6 cz. III uzasadnienia.

⁹⁵ Punkt 6 cz. III uzasadnienia.

wa⁹⁶. Z tych względów inkryminowane przepisy ustawy *kooperacyjnej* są niezgodne z art. 10 ust. 2 i art. 95 ust. 1 Konstytucji⁹⁷.

Krytycy stanowiska TK podnosili, że marginalizuje znaczenie kluczowych założeń prawa unijnego: dominacji władzy wykonawczej i ukierunkowania na realizację określonych priorytetów⁹⁸. Komentatorzy przychyliłi się do zdania odrębnego J. Niemcewicza⁹⁹, że rozważana funkcja może mieć najwyżej charakter mieszany: to nowa ustawodawczo-kontrolna „europejska” funkcja parlamentów krajowych. Jeśli przyjąć takie stanowisko, okaże się, że w związku z brakiem unormowania tej kwestii w Konstytucji, TK nie mógłby znaleźć odpowiedniego wzorca dla oceny rozwiązania przedmiotowej ustawy¹⁰⁰.

9. „Istnieje [...] przynajmniej potencjalna możliwość wyraźnego uznania obowiązku wykładni zgodnej w stosunku do prawa III filaru”¹⁰¹.

Postępowanie zainicjowane zostało pytaniem prawnym Sądu Okręgowego w Gdańsku o zgodność art. 607t kodeksu postępowania karnego ustawy, zezwalającego na przekazanie obywatela polskiego do państwa członkowskiego UE, z art. 55 ust. 1 Konstytucji¹⁰². „Założenie o racjonalności ustawodawcy nie jest w stanie usunąć wątpliwości, czy samo dokonane w k.p.k. rozróżnienie określeń „ekstradycja” (art. 602 § 1), „wydanie” (art. 602 § 2) i „przekazanie” (art. 607t) może rodzić tak daleko idące konsekwencje w zakresie ochrony praw obywatela jak zniesienie gwarancji art. 55

⁹⁶ Ibidem.

⁹⁷ Wyrok TK z 12.01.2005 r.

⁹⁸ A. Szmyt, op.cit., s. 160; C. Mik, B. Pawłowski, *Glosa do wyroku TK z 12 I 2005 r.*, PS 2005, nr 3, s. 136.

⁹⁹ Zdanie odrębne J. Niemcewicza załączone jest do wyroku, patrz przypis 36.

¹⁰⁰ C. Mik, B. Pawłowski, op.cit., s. 137–138, 141–142.

¹⁰¹ Punkt 3.4 cz. III uzasadnienia wyroku TK z 27.04.2005 r. (P 1/05).

¹⁰² Zakwestionowana regulacja została wprowadzona do k.p.k. nowelizacją z 18.03.2004 r., dokonaną w celu implementowania decyzji ramowej Rady 2002/584/WSiSW z 13.06.2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania (ENA). Pytanie sformułowano w związku ze sprawą o przekazanie Marii D. instytucjom Królestwa Niderlandów. Punkt 1.1 cz. I uzasadnienia.

ust. 1 Konstytucji¹⁰³. Stosowanie w tym przypadku wykładni prowszpólnotowej, która prowadziłyby do zwężenia zakresu konstytucyjnych wolności i praw osobistych obywateli, wydaje się niedopuszczalne.

Ocena konstytucyjności zaskarżonego przepisu mogła zostać dokonana tylko po określeniu istoty „przekazania” (ang. *surrender*; ENA, k.p.k.) w porównaniu go z „ekstradycją” (Konstytucja)¹⁰⁴. Wnioski pozwoliły Trybunałowi postawić tezę, że istota, cel i funkcje obu instytucji są tożsame, a przekazanie to pewna odmiana ekstradycji: decydujące znaczenie ma nie terminologia czy procedura, ale rdzeń instytucji¹⁰⁵. W związku z powyższym uznał zaskarżony przepis za niezgodny z art. 55 Konstytucji RP¹⁰⁶.

Analizując istotę decyzji ramowych, TK uznał je za uproszczone umowy międzynarodowe wiążące rządy państw członkowskich¹⁰⁷. Pojawiło się pytanie, czy interpretacja art. 55 ust. 1 Konstytucji „musi być dokonywana przy uwzględnieniu ciężącego na wszystkich państwach członkowskich obowiązku wykładni zgodnej z prawem UE”¹⁰⁸. Powoławszy się na poglądy doktryny, że w obszarze III filaru zasada wykładni „prowszpólnotowej” obowiązuje i dotyczy przede wszystkim ustawodawcy, TK stwierdził możliwość wyraźnego uznania obowiązującego zasady wykładni prowszpólnotowej w stosunku do prawa III filaru¹⁰⁹. Istnieją jej granice, wskazane przez sam ETS,

¹⁰³ Punkt 1.3–4 cz. I uzasadnienia.

¹⁰⁴ Punkt 3.5 cz. III uzasadnienia.

¹⁰⁵ Punkt 4.4 cz. III uzasadnienia. I to pomimo istnienia różnic, dotyczących m.in. podstawy prawnej (prawo międzynarodowe–prawo wspólnotowe) oraz samego ich charakteru (decyzja polityczna–forma bezpośredniej współpracy organów sprawiedliwości). E. Gierach, *Glosa do wyroku TK z 27 IV 2005 r.*, PS 2005, nr 5, s. 197, 199.

¹⁰⁶ Sentencja wyroku TK z 27.04.2005 r.

¹⁰⁷ Punkt 2.1 cz. III uzasadnienia. Spotkało się to z ostrą krytyką doktryny, uznającej je za akty prawa pochodnego. Patrz pkt 18.9 cz. III uzasadnienia wyroku z 11.05.2005 r. (K 18/04).

¹⁰⁸ Punkt 3.4 cz. III uzasadnienia.

¹⁰⁹ Odpowiednikiem art. 249 akapit 3 TWE był art. 34 ust. 2 lit. b TUE. Źródłem wątpliwości był fakt, że powyższą zasadę wiąże się często ściśle z tzw. metodą wspólnotową. Por. R. Ostrihansky, *Nakazać zakazane. Europejski nakaz aresztowania a Konstytucja*, Rzeczpospolita, 10.10.2003 r.

tj. pogorszenie sytuacji jednostki, zwłaszcza wprowadzenie lub zastrzeżenie odpowiedzialności karnej¹¹⁰.

Trybunał Konstytucyjny wypowiedział się także na temat instytucji obywatelstwa w realiach integracji. Podzielił pogląd części doktryny, że po akcesji pojęcie obywatelstwa RP nabrało innego znaczenia¹¹¹. Jednak z punktu widzenia Konstytucji obywatelstwo Unii nie wnosi nazbyt wiele¹¹². Procedura przekazania na podstawie ENA jest nie tyle konsekwencją wprowadzenia instytucji obywatelstwa Unii, ile odpowiedzią na poprzedzające jej powstanie prawo obywateli państw członkowskich UE do swobodnego przepływu i pobytu na terenie innego państwa członkowskiego¹¹³.

Rozstrzygnięcie TK spotkało się z różnym przyjęciem. Zarzucano TK postawę konserwatywną, w szczególności zlekceważenie istotnego elementu integracji, tj. budowy obszaru wolności, sprawiedliwości i bezpieczeństwa czy wręcz narażenia RP na zarzut deliktu traktatowego¹¹⁴. Głosy aprobujące jako główny argument podnosiły niedopuszczalność zbyt dynamicznej wykładni Konstytucji, będącej alternatywą dla nowelizacji¹¹⁵. Zgadzały się z poglądem TK, „punktem [...] wyjścia dla wykładni konstytucji jest ukształtowane historycznie i ustalone w doktrynie prawa rozumienie terminów użytych w tekście tego aktu prawnego”¹¹⁶. Niezależnie od powyższych opcji

¹¹⁰ Niemiecki FTK orzekł o sprzeczności ENA z Ustawą Zasadniczą – Z. Barwina, *Niekonstytucyjność europejskiego nakazu aresztowania w prawie niemieckim*, EPS 2006, nr 1, s. 19–28.

¹¹¹ Por. E. Piontek, *Europejski nakaz Aresztowania*, PiP 2004, nr 4, s. 40–41.

¹¹² M. Płachta, R. Wieruszewski, *Glosa do wyroku TK z 27 IV 2005 r.*, PiP 2005, nr 9, s. 121.

¹¹³ E. Gierach, op.cit., s. 200.

¹¹⁴ W. Czapliński, *Glosa do wyroku TK z 27 IV 2005 r.*, PiP 2005, nr 9, s. 108–110; P. Hofmański, *Glosa do wyroku TK z 27 IV 2005 r.*, ibidem, s. 116; P. Kruszyński, *Glosa do wyroku TK z 27 IV 2005 r.*, *Palestra* 2005 nr 7–8, s. 292, 294.

¹¹⁵ M. Płachta, R. Wieruszewski, op.cit., s. 117–119, 125; A. Grzelak, *Europejski nakaz aresztowania – orzeczenie TK z punktu widzenia prawa wspólnotowego*, EPS 2005, nr 2, s. 24–33

¹¹⁶ Punkt 3.3 cz. III uzasadnienia. S. Steinborn, *Glosa do wyroku TK z 27 IV 2005 r.*, PS 2005, nr 5, s. 183–185, 191, 195.

faktem jest, że wyrok doprowadził do nowelizacji Konstytucji, co stanowi precedens w III RP, a w co żadna z osób biorących udział w dyskusji nie wierzyła¹¹⁷.

10. „Na terenie Polski współobowiązują [...] podsystemy regulacji prawnych, pochodzące z różnych centrów prawodawczych. Winny one koegzystować na zasadzie obopólnie przyjaznej wykładni i kooperatywnego współstosowania”; „Wykładnia przyjazna dla prawa europejskiego” ma swoje granice. W żadnej sytuacji nie może ona prowadzić do rezultatów sprzecznych z wyraźnym brzmieniem norm konstytucyjnych i niemożliwych do uzgodnienia z minimum funkcji gwarancyjnych, realizowanych przez Konstytucję¹¹⁸.

Jako główny przedmiot kontroli wskazano Traktat akcesyjny, a pośrednio prawo pierwotnego UE¹¹⁹. Zarzuty sprowadzają się do dwóch zasadniczych twierdzeń: Konstytucja (art. 8 ust. 1) nie zezwala na przystąpienie do systemu prawnego Unii Europejskiej zakładającego pierwszeństwo prawa wspólnotowego przed prawem polskim oraz że szereg postanowień Konstytucji nie da się pogodzić z regułami wspólnotowego prawa pierwotnego bądź wtórnego¹²⁰. Przesądziło to o układzie meritum stanowiska TK¹²¹. Trybunał uznał za niedopuszczalną samoistną ocenę konstytucyjności prawa

¹¹⁷ W. Czapliński, op.cit., s. 112.

¹¹⁸ Odpowiednio: punkty 2.2 i 6.4 cz. III uzasadnienia wyroku TK z 11.05.2005 r. (K 18/04).

¹¹⁹ Wraz aktami stanowiącymi jego integralne części: Aktem dotyczącym warunków przystąpienia Rzeczypospolitej oraz dostosowań w Traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej i Aktem końcowym konferencji w Atenach (Dz.U. Nr 90, poz. 864) – pkt 1.1 cz. III uzasadnienia.

¹²⁰ Dotyczących m.in. własności, rodziny, rodzinnego gospodarstwa rolnego – pkt 1.6 cz. III uzasadnienia.

¹²¹ Orzeczenie to ma kluczowe znaczenie dla problematyki członkostwa RP w strukturach UE. Zawarte w nim ustalenia mogą być także odnoszone do innych aktów prawa międzynarodowego stosowanych pod rządami Konstytucji z 1997 roku – A. Wyrozumska, *Glosa do wyroku TK z 11 V 2005 r.*, KPP 2005, nr 4, s. 223. Wyróżnia się trzy płaszczyzny argumentacji: analiza Konstytucji, procedury ratyfikacyjnej oraz (pomocniczo) kontrola konkretnych norm prawa europejskiego z Konstytucją – S. Biernat, *Glosa do wyroku TK z 11 V 2005 r.*, ibidem, s. 186, 197–199. Autor ograniczył się do przedstawienia kwestii relewantnych dla objętego tematyką artykułu zagadnienia.

pierwotnego UE, a jedynie samego Traktatu jako ratyfikowanej umowy międzynarodowej¹²². Konstytucja nie uzależnia uprawnień TK od trybu wyrażania zgody na ratyfikację¹²³. Przedmiotu kontroli nie mogły stanowić działania ETS: konkretne orzeczenia ani wyinterpretowana z nich stała linia orzecznictwa¹²⁴.

Trybunał jednoznacznie opowiedział się za prymatem Konstytucji nad prawem wspólnotowym tak w aspekcie stosowania, jak i obowiązywania¹²⁵: zasada pierwszeństwa prawa wspólnotowego „nie determinuje ostatecznych decyzji podejmowane przez suwerenne państwa członkowskie w warunkach hipotetycznej kolizji pomiędzy wspólnotowym porządkiem prawnym a regulacją konstytucyjną”¹²⁶. Jednak z zasady respektowania i przychylności wobec postanowień prawnomiędzynarodowych (art. 9) wynika, że na terytorium RP obowiązują uregulowania pochodzące spoza systemu organów krajowych¹²⁷. System prawa ma „charakter wieloskładnikowy”, co nie jest założeniem epizodycznym i nie narusza jego jednolitości¹²⁸. To „współobowiązywanie podsystemów”, pochodzących z różnych centrów prawodawczych, które winny współistnieć¹²⁹. Trybunał odwołał się to treści Preambuły do Konstytucji, deklarującej potrzebę „współpracy ze wszystkimi krajami dla dobra Rodziny Ludzkiej”, przestrzegania obowiązku „solidarności z innymi” oraz

¹²² Punkt 1.2, 1.5 cz. III uzasadnienia. TK w pewnym sensie nawiązał do poglądu, że cały *acquis communautaire* (więc i prawo wtórne) stanowi część integralną Traktatu akcesyjnego. S. Biernat, *Glosa*, s. 189; W. Czaplinski, *Glosa do wyroku TK z 11 V 2005 r.*, KPP 2005, nr 4, s. 208. Pogląd przeciwny. A. Wyrozumska, op.cit., s. 224, 225–226.

¹²³ Znajduje to wsparcie w piśmiennictwie – M. Masternak-Kubiak, *Umowa międzynarodowa w prawie konstytucyjnym*, Warszawa 1997, s. 172–194. Pogląd przeciwny – R. Kwiecień, *Miejsce umów międzynarodowych w porządku prawnym państwa polskiego*, Warszawa 2002, s. 188.

¹²⁴ Nawet gdy staje się jego częścią – pkt 9.1 cz. III uzasadnienia. A. Wyrozumska, op.cit., s. 228–229.

¹²⁵ Punkt 4.2 cz. III uzasadnienia. A. Wyrozumska, op.cit., s. 247–248.

¹²⁶ Punkt 7 cz. III uzasadnienia.

¹²⁷ Punkty 2.1–2.2 cz. III uzasadnienia.

¹²⁸ Punkt 3.2 cz. III uzasadnienia.

¹²⁹ Punkt 2.1 cz. III uzasadnienia.

uniwersalnych wartości: prawdy i sprawiedliwości¹³⁰. Współstosowanie i obopólnie przyjazna wykładnia możliwe są dzięki zbieżnej aksjologii systemów narodowych i unijnego (art. 5 TWE i art. 2 TUE)¹³¹, która przesądza, „że prawa podstawowe zagwarantowane w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych dla państw członkowskich tworzą zasady ogólne prawa wspólnotowego” (art. 6 ust. 2 TUE)¹³². Prawo wspólnotowe nie powstaje w abstrakcyjnej przestrzeni europejskiej, stanowiąc efekt wspólnych działań, nie jest tworzone w sposób arbitralny przez instytucje europejskie.

Wykładnia „przyjazna dla prawa europejskiego” ma jednak swoje granice. Trybunał Konstytucyjny może więc określić w ostatniej instancji, gdzie kończy się możliwość „przyjaznej” interpretacji prawa¹³³.

Komentatorów nie zdziwiły zachowawcze stwierdzenia TK dotyczące dopuszczalnego zakresu przekazania kompetencji na rzecz organizacji międzynarodowej albo jej organu, opierające się na przysługującej państwu kompetencji kompetencji¹³⁴. Z tej przyczyny UE i Wspólnoty są podmiotami wtórnymi, a nie organizacjami ponadnarodowymi¹³⁵. Nie uznał szczególnego charakteru traktatów założycielskich, których efektywność zapewniona została kompetencją ETS¹³⁶, ale dostrzegł wyjątkowy „dynamizm” systemu europejskiego¹³⁷.

¹³⁰ Punkt 8.2 cz. III uzasadnienia.

¹³¹ Punkt 8.3 cz. III uzasadnienia.

¹³² Punkt 6.1–2 cz. III uzasadnienia.

¹³³ To wskazanie dla ustawodawcy, aby dbał o spójność systemu prawa i nie dopuszczał do wykładni *contra legem* Konstytucji. J. Barcz, *Glosa do wyroku TK z dnia 11 V 2005 r.*, KPP 2005, nr 4, s. 180. TK nawiązał do wyroku z 27.05.2003 r.

¹³⁴ „W szczególności wskazane tu unormowania nie mogą posłużyć do przekazania kompetencji w zakresie, który powodowałby, iż Rzeczpospolita Polska nie może funkcjonować jako państwo suwerenne i demokratyczne”. Punkt 4.5–4.6 cz. III uzasadnienia. J. Barcz, *op.cit.*, s. 176; S. Biernat, *Glosa*, s. 196.

¹³⁵ TK nie rozróżniania organizacji między- i ponadnarodowych – pkt 10.3 cz. III uzasadnienia.

¹³⁶ J. Barcz, *op.cit.*, s. 176–177.

¹³⁷ Punkt 5.1 cz. III uzasadnienia.

Zdaniem TK sędziowie sądów powszechnych (art. 178 ust. 1), a także samego Trybunału (art. 195 ust. 1) zobligowani są do stosowania prawa wspólnotowego wiążącego Rzeczpospolitą¹³⁸. Mimo szerokiej kompetencji ETS nie jest jedynym depozytariuszem uprawnień w zakresie stosowania traktatów w systemie prawnym Wspólnot i Unii. Dokonywana przez niego wykładnia winna mieścić się w zakresie przekazanych przez państwa członkowskie na rzecz Wspólnot kompetencji, uwzględniać zasadę subsydiarności oraz opierać się na wzajemnej lojalności pomiędzy instytucjami unijnymi a państwami członkowskimi¹³⁹. Oznacza to powinność przychylności dla krajowych systemów prawnych z jednej, a powinność najwyższego standardu respektowania norm wspólnotowych z drugiej strony¹⁴⁰.

Udział cudzoziemców w działalności organów samorządu terytorialnego nie może być postrzegany w kategoriach zagrożenia dla dobra wspólnego, które nie wyczerpuje się w realizacji interesu osób legitymujących się obywatelstwem polskim. „Właśnie wzgląd na dobro wspólne był celem integracji z Unią Europejską, aprobowanym w referendum ogólnokrajowym”¹⁴¹. Praw przyznanych obywatelom polskim nie cechuje żadna ekskluzywność. Ustanowione w art. 19 ust. 1 TWE czynne i bierne prawo wyborcze do organów samorządu terytorialnego jest pochodną obywatelstwa UE. Stanowi realizację zasady równości i zasady niedyskryminacji oraz konsekwencję prawa do swobodnego przemieszczania się i wolności osiedlania na terytorium dowolnego państwa członkowskiego. Argumenty TK uznać należy za trafne i odpowiadające postulatowi wypracowanemu w doktrynie¹⁴².

Trybunał Konstytucyjny nie ma wątpliwości, że rozporządzenia wspólnotowe mają moc wiążącą na terenie RP¹⁴³, co jednak nie

¹³⁸ Punkt 11.2 cz. III uzasadnienia.

¹³⁹ TK dopuścił możliwość wykładni ETS wykraczającej poza ścisłe ramy wyznaczone postanowieniami traktatów, jeśli tylko istnieje zgodna akceptacja państw członkowskich – pkt 10.2–3 cz. III uzasadnienia.

¹⁴⁰ J. Barcz, *Zasada pierwszeństwa prawa wspólnotowego w świetle postanowień Konstytucji z 1997 r.*, KPP 2004, nr 2, s. 23–24

¹⁴¹ Punkt 18.2 cz. III uzasadnienia.

¹⁴² S. Biernat, *Glosa*, s. 202.

¹⁴³ Punkt 18.5 cz. III uzasadnienia.

wyklucza dopuszczalności oceny ich obowiązywania. Pogląd ten spotkał się z poważną krytyką¹⁴⁴. Dziwne były ustalenia dotyczące decyzji ramowej uznanej za „zobowiązanie międzyrządowe”¹⁴⁵. Zdaniem TK nie poddają się kontroli postanowienia „niesamowytokalne”¹⁴⁶, gdyż nie ma możliwości pojawienia się sprzeczności z normami Konstytucji, a przy wydawaniu aktu zagwarantowany jest udział RP. Decyzje ramowe nakładają na państwo obowiązek podjęcia wszelkich działań zmierzających do ich implementacji. Czy można więc zawrzeć umowę sprzeczną z Konstytucją, jeśli tylko nie podlega ona ratyfikacji? To chyba wyraźna luka w systemie prawnym i jednocześnie widoczna przychylność TK dla porządku unijnego, który ma być jednolity we wszystkich państwach członkowskich.

Wyrok TK nie był zaskoczeniem. Pomimo krytyki – zwolennicy i przeciwnicy integracji uznali argumentację w wielu miejscach za nietrafioną i dyskusyjną¹⁴⁷ – jego implikacje należy oceniać pozytywnie. Trybunał nawiązał do orzeczeń innych sądów konstytucyjnych, co przesądza o „wpasowaniu” się jego opinii w pewien utrwalony kanon¹⁴⁸.

III. Podsumowanie

Przedstawiony wyżej przegląd orzeczeń pochodzi z okresu intensywnych działań okołoaksesyjnych (1997–2005) i zawiera rozstrzy-

¹⁴⁴ Wszelkie tego próby kwalifikowane będą jako naruszenie TWE. J. Barcz, *Glosa*, s. 179.

¹⁴⁵ Punkt 18.9 cz. III uzasadnienia.

¹⁴⁶ W rozumieniu TK: wymagające wydania aktu wykonawczego. W doktrynie samowytokalność oznacza jasność, bezwarunkowość i kompletność normy. A. Wyrozumska, *op.cit.*, s. 229–230, 233–237

¹⁴⁷ TK często nawiązuje do koncepcji dualistycznych – np. tezy o autonomicznych porządkach prawnych i o nowej sytuacji, której nie sposób opisać przy pomocy tradycyjnych założeń – pkt 6.3 cz. III uzasadnienia.

¹⁴⁸ Niemiecki FTK (wyroki z: 12.10.1993 r. – „Brunner”; 29.05.1974 r. – „Solange I”; 22.10.1986 r. – „Solange II”) i duńskim Sądem Najwyższym (wyrok z 6.04.1998 r., I 361/1997). K. Wójtowicz, *Glosa do wyroku TK z 11 V 2005 r.*, PS 2005, nr 6, s. 193; W. Czaplński, *Glosa (11 V 2005 r.)*, s. 222.

gnięcia odnoszące się do kluczowych zagadnień integracyjnych, stanowiąc tym samym rzetelną podstawę dla uogólnień.

Zasada wykładni prounijnnej stanowi element polskiego porządku prawnego co najmniej od wejścia w życie Konstytucji, choć *explicite* uczynił to Trybunał dopiero w wyroku z 27.05.2003 r., określając jej podstawą art. 9 oraz art. 91 ust. 2 i 3 Konstytucji¹⁴⁹. Jednak w orzecznictwie TK treść powyższej zasady sformułowano już wcześniej (zasad nie kreuje się przecież *ex nihilo*), wskazując na jej podstawę art. 68 i 69 Układu Europejskiego oraz art. 33 ust. 2 Małej Konstytucji¹⁵⁰, co spotkało się z pozytywną reakcją doktryny¹⁵¹. Zasada wykładni prounijnnej wyprowadzona została z zasady respektowania i przychylności wobec postanowień prawnomiędzynarodowych (art. 9 Konstytucji)¹⁵². Nie stoi temu na przeszkodzie ogólność sformułowań powyższych zasad ani konieczność każdorazowej ich rekonstrukcji czy uszczegółowienia. Problemem być może relacja zasady do innych precyzyjnie sformułowanych norm konstytucyjnych, m.in. zasady zamkniętego katalogu źródeł prawa. Z drugiej strony, w jaki sposób należy tłumaczyć jej charakter prawny. Czy stanowi nowy wzorzec, czy jest jedynie zbiorczym wyrażeniem nienazwanych zasad konstytucyjnych, które składają się na jej treść i będą w przyszłości odczytywane?¹⁵³

Jakkolwiek TK posługuje się pojęciem wykładni przyjaznej prawu europejskiemu, to analiza uzasadnień jednoznacznie pozwala interpretować prawo europejskie jako prawo UE, a nie tylko prawo wspólnotowe, co orientuje na regulacje wszystkich trzech filarów

¹⁴⁹ M. Górka, C. Mik (op.cit., s. 10–16 i 28–38) wskazują na art. 91 ust. 1–2, oraz na art. 87 ust. 1 i art. 241.

¹⁵⁰ A. Łazowski, op.cit., s. 187–188; R. Kwiecień, op.cit., s. 151–169; M. Masternak-Kubiak, op.cit., s. 152–162; D. Kiedrowska, „Proeuropejska” wykładnia prawa polskiego w okresie przedakcesyjnym – analiza wyroku TK z 28 I 2003 r., [w:] *Wykładnia prawa*, L. Leszczyński (red.), Lublin 2006, s. 177–187.

¹⁵¹ M. Safjan, *Prawo Wspólnot europejskich a prawo polskie*, Warszawa 1996, s. 21. S. Biernat („Europejskie” orzecznictwo sądów polskich przed przystąpieniem do UE, PS, 2005, s. 10–11) negatywnie ocenił automatyczne wiązanie Układu Europejskiego z członkostwem w UE.

¹⁵² Wyroki TK z 27.05.2003 r. i 11.05.2005.

¹⁵³ P. Radzewicz, op.cit., s. 195–196, 199.

Unii. Widać wyraźnie, że kwestia terminologii przekłada się na zakres stosowania wykładni¹⁵⁴.

Interpretacja „przyjazna” przy konstrukcji wzorca konstytucyjności obejmuje dwie dyrektywy: prawo polskie nie może wskazywać na wyraźnie odmiennie ujęcie problemu oraz że gdy istnieje kilka możliwości interpretacyjnych, należy wybierać tę, która jest najbliższa ujęciu *acquis communautaire*¹⁵⁵. Znajdzie ona zastosowanie w sytuacji konfliktu norm konstytucyjnych z normami unijnymi, co należy raczej do wyjątku, a nie zasady. Decyduje o tym m.in. postawa ETS, który stara się unikać stanowczego stwierdzenia sprzeczności prawa krajowego z europejskim, dokonując prokrajowej wykładni tego ostatniego¹⁵⁶. Pamiętać ponadto należy, że sędziowie TK nadal uznają prymat wykładni językowej, którą ściśle wiążą z gwarancjami *rule of right* oraz pojęciem tożsamości konstytucji, co kategorycznie ogranicza elastyczność wykładni prounijnej¹⁵⁷. Prounijność oznacza zaś dla Trybunału konieczność wzbogacenia wzorca kontroli o treści zaczerpnięte z prawa UE. Wnioski z analizy art. 91 ust. 3 Konstytucji („przychylność integracji”) mogą pozwolić objąć zjawiska pozaprawne, co pozwoli szerzej nawiązać do wykładni funkcjonalnej¹⁵⁸.

Powyższe orzeczenia stanowią próbę poszukiwania przez TK swego miejsca w nowej rzeczywistości¹⁵⁹. To nowy model badania konstytucyjności prawa i wyznacznik standardów kontroli¹⁶⁰. Chociaż Trybunał pokazał, że odrzuca stanowiska skrajnych autonomistów¹⁶¹, to pamiętać należy, że krajowe sądy konstytucyjne nie są tak nieprzychylnie procesowi integracji, jak mogłoby się to wydawać: broniąc

¹⁵⁴ K. Kowalik-Bańczyk, *Prowspólnotowa wykładnia prawa polskiego*, EPS 2005, nr 12, s. 16–18.

¹⁵⁵ Punkt 4.7 cz. III uzasadnienia wyroku TK z 28.01.2003 r.

¹⁵⁶ K. Działocha, op.cit., s. 29–32. Tamże przewidywane „obszary konfliktu”.

¹⁵⁷ S. Biernat, *Glosa*, s. 192; L. Morawski, op.cit., s. 275.

¹⁵⁸ P. Radziejewicz, op.cit., s. 198–199.

¹⁵⁹ W. Czapliński, *Glosa (11 V 2005)*, s. 222.

¹⁶⁰ S. Biernat, *Glosa*, s. 206.

¹⁶¹ R. Kwiecień, *O tak zwanej autonomii prawa wspólnotowego. Uwagi na tle orzecznictwa TK*, [w:] *Problemy stosowania prawa sądowego*, I. Nowikowski (red.), Lublin 2007, s. 575, 578.

swoich pozycji, są ciągle gotowe do dialogu¹⁶². Co więcej, polski TK złagodził swoją stanowczość z wyroku w sprawie ENA¹⁶³. Ustalenia sędziów Trybunału w zasadniczej części są zgodne, choć (z wiadomych względów) nie tak „postępowe” jak poglądy doktryny i sędziów ETS.

Jakkolwiek wykładnia prounijna nie jest metodą wolną od niedogodności¹⁶⁴, to jej znaczenie na polu stosowania prawa, chociaż powoli, to jednak stale rośnie. Dało się to zauważyć zwłaszcza od momentu akcesji¹⁶⁵. Jest to jeden z instrumentów stosowania prawa unijnego, ale i narzędzie integracji „przez prawo”¹⁶⁶, warunkujące wręcz prawidłowy przebieg procesów integracyjnych¹⁶⁷, stanowiąc jednocześnie istotną wskazówkę dla ustawodawcy¹⁶⁸.

¹⁶² Idem, *Zgodność traktatu akcesyjnego z Konstytucją*, EPS 2005, nr 10, s. 40–45; P. Saganek, *Orzecznictwo sądów krajowych Państw Członkowskich dotyczące Wspólnot Europejskich*, [w:] *Wymiar Sprawiedliwości w UE*, C. Mik (red.), Toruń 2001, s. 147–178; W. Czapliński, *Prawo wspólnotowe a prawo wewnętrzne w praktyce sądów konstytucyjnych Państw Członkowskich*, KPP 2004, nr 2, s. 7–20.

¹⁶³ A. Kustra, *Supremacja prawa wspólnotowego w orzecznictwie TK*, [w:] *Polska: dwa lata w Unii Europejskiej*, J. Białocerkiewicz, O. Jacyszyna (red.), Toruń 2007, s. 89.

¹⁶⁴ W. Sadowski, *Prawo wspólnotowe wykładnia prawa polskiego a kontrola legalności działalności administracji publicznej (Glosa do wyroku WSA w Warszawie z 21 XI 2005 r.)*, EPS 2006, nr 4, s. 48–53.

¹⁶⁵ Proces ten mogłyby przyspieszyć liczniejsze zapytania prejudycjalne. E. Maniewska, *Prawo wspólnotowe wykładnia prawa polskiego w poakcesyjnym orzecznictwie SN*, EPS 2005, nr 1, s. 49; też, *Prawo wspólnotowe w orzecznictwie SN: Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych*, ibidem, 2007, nr 4, s. 35–43. K. Wójtowicz, *Polskie sądy wobec wykładni prawa zawartej w orzecznictwie ETPCz i ETS*, [w:] *Ratio*, s. 463; A. Wentkowska, *Sądowictwo polskie w przeddzień przystąpienia do UE – spostrzeżenia de lege ferenda*, [w:] *Przystąpienie Polski do UE. Traktat akcesyjny i jego skutki*, S. Biernat, S. Dudzik, M. Niedźwiedz (red.), Kraków 2003, s. 303–312.

¹⁶⁶ M. Zirk-Sadowski, *Prawo a uczestniczenie w kulturze*, Łódź 1998, s. 128.

¹⁶⁷ 165/91, van Munster v. Rijksdienst voor Pensioenen, ECR.

¹⁶⁸ M. Szuniewicz, *Interpretacja prawa wspólnotowego – metody i moc wiążąca ETS*, *Studia Prawnicze* 2006, z. 1, s. 46.

SUMMARY

An Issue of „Interpretation in Conformity with the Requirements of EU law” in a Judicature of Polish Constitutional Court (1997–2005)

Submitted paper is dedicated to the issue of national law interpretation performed in conformity with the requirements of EU law, co-called “pro-Union” interpretation. In the first part there is delivered a bundle of introductory remarks, showing the character of problem in theoretical terms (the idea of conformity interpretation as a duty of Membership-State’s law applying institutions, presented by ECJ as a one of fundamental principle of EU; its origins, merit, the way it is operational in general, and terminological controversies). The second part is a main one. A number of adjudications, issued by Polish Constitutional Court in an period of significant alterations of Polish political system 1997–2005, are analyzed in order to reconstruct the idea of „pro-Union” interpretation represented in a view of the Court’s judges. The survey is performed in an chronological order, but with regard to the general constitutional law principle. Author is not directly concerned with specific legal matters to which each of the decisions refers, but tries to infer and obtain merits relevant to the subject of a contribution, declared “by the way” of solving of an exact constitutional controversy. The last part is an attempt of yielding a few general conclusions by comparing opinion of the Polish Court with a view of ECJ and scholars. The article is summed up by a general statement that analyzed method of interpretation is fully accepted by Polish Constitutional Court. Its practical meaning, though slowly, but constantly rises in the scope of judiciary as well as legislature activity, especially after 1st May 2004 – the day of an admission of Poland to the EU structures.

Key words: Constitutional Court, judicature, Poland; law constitutionality, judicial review; “pro-Union” interpretation, “conformity” interpretation; EU law order; European integration.